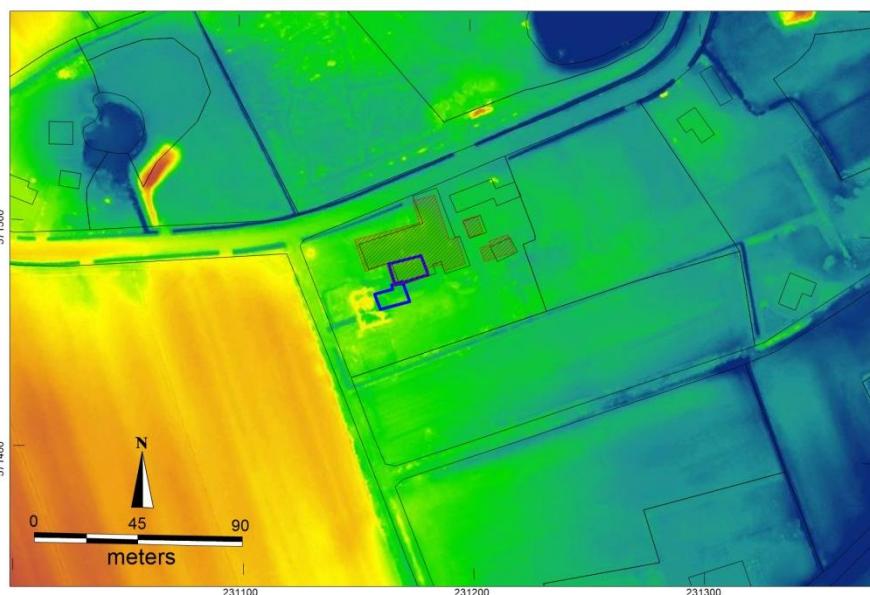

Winde
Turfweg 3
(Gemeente Tynaarlo)

Bureauonderzoek met veldbezoek

*Plangebied op een hoogtekaart op
basis van het AHN-2 2007-2012.*

ArGeoBoor rapport 1456
auteur: L.C. Nijdam (senior
prospector)

paraaf voor vrijgave

datum: 16 maart 2017

Opdrachtgever: Bakema, ruimtelijk en
planologisch advies

ISSN: 2351-9975

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
1 Inleiding	4
1.1 Kader	4
1.2 Doel en Vraagstelling.....	5
1.3 Administratieve data	5
1.4 Beschrijving plangebied.....	5
1.5 Voorziene ontwikkeling.....	5
2 Archeologische verwachting	7
3 Conclusies.....	12
4 Aanbeveling.....	12
Literatuur.....	13
Bronnen geraadpleegde kaarten.....	13

Samenvatting

In opdracht van Bakema, ruimtelijk en planologisch advies, heeft ArGeoBoor een archeologisch bureauonderzoek incl. veldbezoek uitgevoerd op de locatie Turfweg 3 te Winde (Gemeente Tynaarlo). Op de locatie is de sloop van een aantal schuren voorzien en vervolgens nieuwbouw van een woning met schuur (Opp. circa 250 m²). Er wordt gebruik gemaakt van de ruimte-voor-ruimte regeling. Op basis van het archeologische beleid van de gemeente Tynaarlo dient een archeologisch onderzoek deel uit te maken van de ruimtelijke procedures bij ingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 0,3 m –mv.

Uit het bureauonderzoek en veldbezoek is gebleken dat de bodem in het plangebied volledig verstoord is. Er worden geen archeologische resten meer verwacht.

Het wordt aanbevolen om geen archeologisch onderzoek uit te voeren in het plangebied.

Dit advies dient te worden voorgelegd aan de bevoegde overheid in dit geval de Gemeente Tynaarlo. Deze zullen op basis van de aangeleverde gegevens een selectie besluit nemen over deze aanbeveling.

ArGeoBoor wijst erop dat men bij bodem- verstorende activiteiten verplicht is om eventuele vondsten en grondsporen te melden bij de Minister van OCW conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet uit 2016. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de Gemeente Tynaarlo.

1 Inleiding

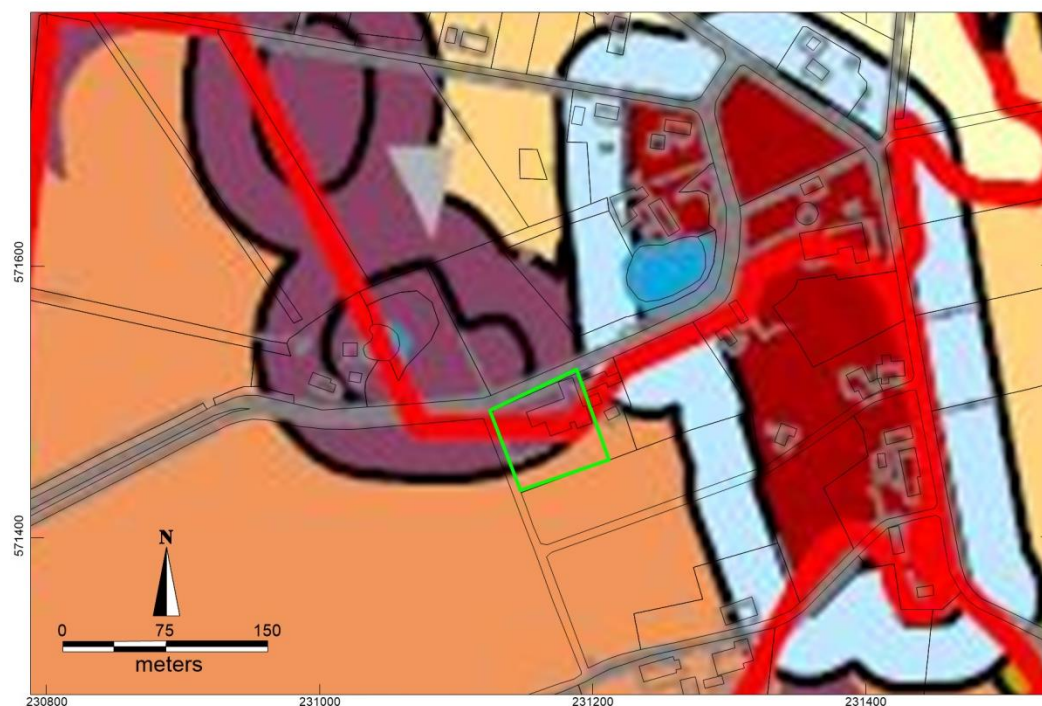
1.1 Kader

In opdracht van Bakema, ruimtelijk en planologisch advies, heeft ArGeoBoor een archeologisch bureauonderzoek incl. veldbezoek uitgevoerd op de locatie Turfweg 3 te Winde (Gemeente Tynaarlo). Op de locatie is de sloop van een aantal bestaande schuren voorzien en vervolgens nieuwbouw van een woning met schuur. Er wordt gebruik gemaakt van de ruimte-voor-ruimte regeling.

Uit het bestemmingsplan buitengebied Tynaarlo uit 2014 blijkt dat op het perceel de dubbelbestemming 'waarde archeologie 2' ligt (noordzijde) en dat op de zuidzijde de dubbelbestemming 'archeologische verwachting 1' heeft gekregen.¹ De dubbelbestemming is overgenomen van de archeologische beleidskaart van de gemeente (zie afbeelding 1).

Op basis van het archeologische beleid van de gemeente Tynaarlo dient een archeologisch onderzoek deel uit te maken van de ruimtelijke procedures bij ingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 0,3 m –mv (waarde archeologie 2, noordzijde) of bij ingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 0,30 cm-mv (archeologische verwachting 1, zuidzijde). Dit onderzoek is verplicht om na te gaan of zich binnen het plangebied nog archeologische resten kunnen bevinden en of deze bedreigd worden. Omdat er sterke aanwijzingen waren voor bodemverstoring op het perceel in het verleden is een beknopt bureauonderzoek inclusief veldbezoek uitgevoerd.

Het onderzoek is uitgevoerd in maart 2017 door L.C. Nijdam.

Afbeelding 1. Beleidskaart archeologie van de Gemeente Tynaarlo.²

¹

² Buesink e.a. 2011

1.2 Doel en Vraagstelling

Het doel van het bureauonderzoek het opstellen van een archeologische verwachting op basis van bekende aardkundige, historische en archeologische gegevens. Ook wordt gekeken naar bekende bodemverstoringen en in hoeverre de bouwplannen eventuele archeologische resten bedreigen. De volgende vragen staan bij het onderzoek centraal:

- Wat zijn de aardkundige kenmerken van het (historische) landschap waarin het plangebied ligt?
- Zijn er archeologische waarden te verwachten in het plangebied?
- Zo ja. Wat is de aard en diepteligging van eventueel aanwezige archeologische resten?
- Kan een uitspraak worden gedaan over de eventuele verstoringsdiepte van de bodem?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen graafwerkzaamheden?
- Is een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk? Zo ja welk type?

1.3 Administratieve data

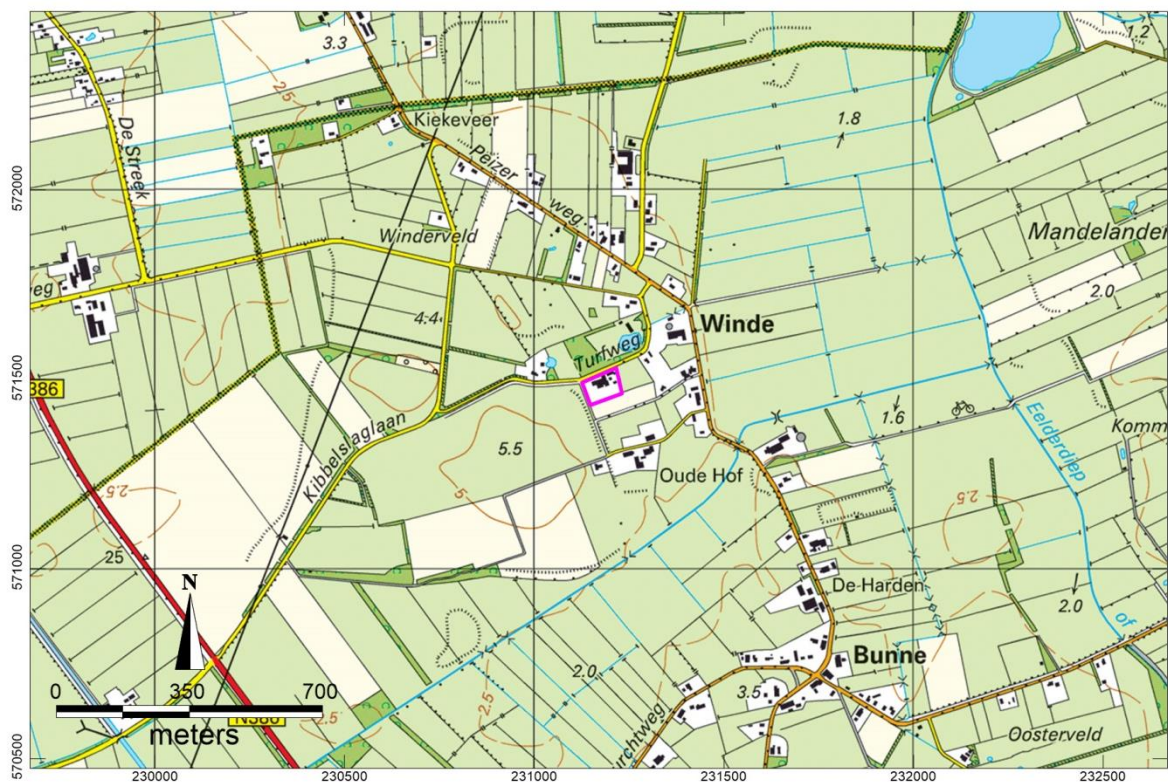
Provincie:	Drenthe
Gemeente:	Tynaarlo
Plaats	Winde
Adres/toponiem:	Turfweg 3
Kadastrale nr.	Voorheen Vries Y 427, nu Vries Y 431 en/of Vries Y 432
Kaartblad:	12B
Opdrachtgever:	Bakema, ruimtelijk en planologisch advies Groningen T 06-53605904
Bevoegd gezag:	Gemeente Tynaarlo
Centrum coördinaat:	231179/571482
Oppervlakte:	Kavel circa 6.000 m ² . nieuwbouw woning + schuur circa 250 m ²
Onderzoekmeldingsnummer	4038558100
Archis 3.0:	
Beheer en plaats van digitale documentatie.	ArGeoBoor Dans Easy

1.4 Beschrijving plangebied

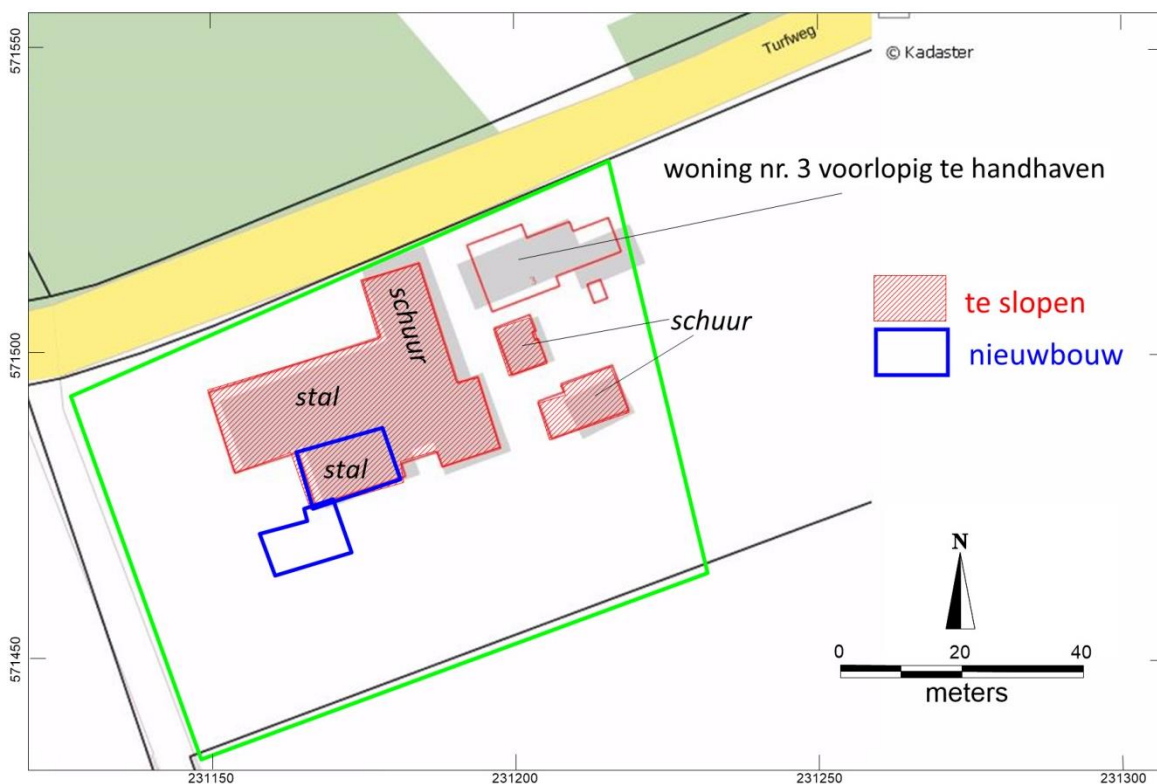
De ontwikkelingen zijn voorzien op het perceel Turfweg nr. 3, dat is gelegen aan de westzijde van het dorpje Winde (zie afbeelding 2). Het perceel is gelegen ten zuiden van de Turfweg en is bebouwd een woning met ten westen en zuiden van de woning diverse verouderde stallen en schuurtjes (zie afbeelding 3).

1.5 Voorziene ontwikkeling

In het plangebied is de sloop van de bestaande schuren en stallen voorzien. Vervolgens zal ter plaatse van de bestaande stal een nieuwe schuur worden gebouwd en hier ten zuidwesten van een woning. De oppervlakte van de bebouwing zal circa 250 m² zijn. De bodemverstoring bestaat uit het graven van een bouwput ter plaatse van de woning. De schuur zal op de fundering van de bestaande stal worden gebouwd.

Afbeelding 2. Ligging van het plangebied op een topografische kaart.³

Afbeelding 3. Detailkaart met de sloop- en nieuwbouw plannen.⁴

³ Kadaster 2012

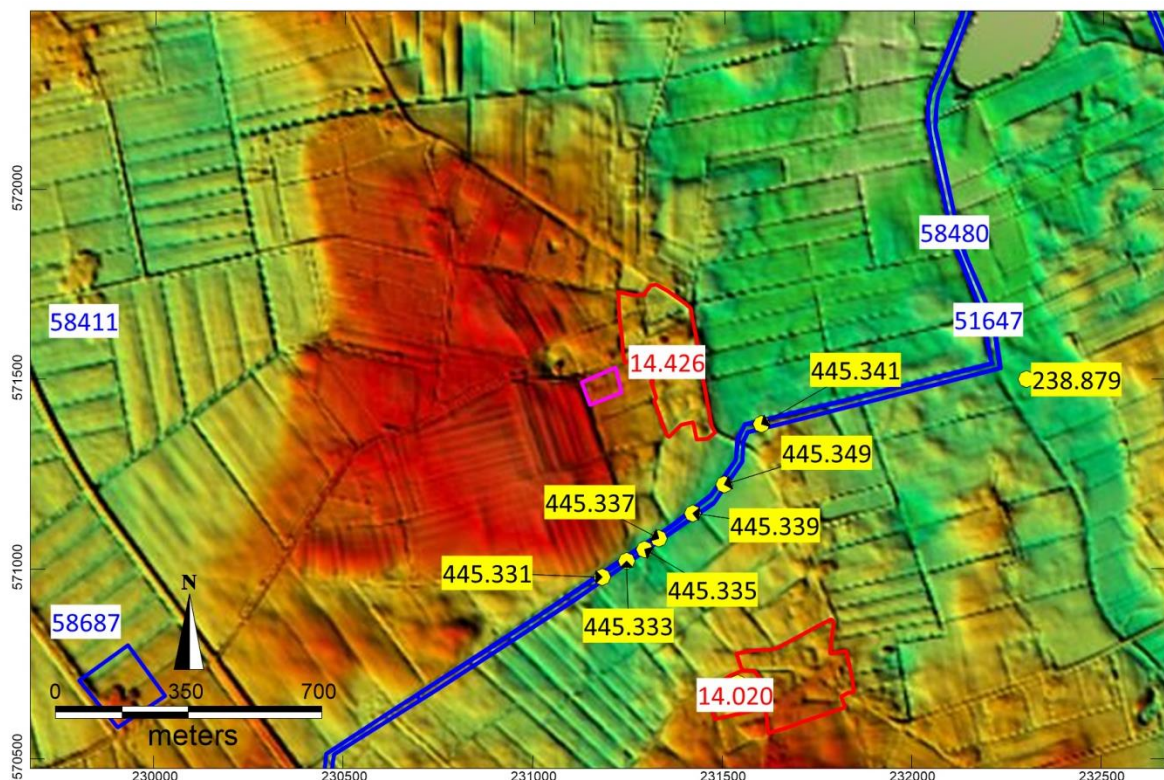
⁴ Kadaster 2017

2 Archeologische verwachting

Gezien de kleinschaligheid van het project is ervoor gekozen om geen uitgebreid bureauonderzoek uit te voeren. Bij het opstellen van de archeologische verwachting is gebruik gemaakt van de archeologische beleidskaart van de gemeente Tynaarlo (zie afbeelding 1), losse bestanden van waarnemingen, AMK-terreinen en Onderzoeksmeldingen van de RCE (tot mei 2016, zie afbeelding 4), een kaart op basis van gegevens van het Actueel Hoogtebestand Nederland.

Het plangebied ligt direct ten westen van AMK-terrein 14426. Dit terrein betreft de middeleeuwse dorpskern van Winde, een oud esdorp. De dorpskern is weinig veranderd sinds 1840, wat aannemelijk maakt dat de middeleeuwse resten nog onder de huidige kern aanwezig zijn.⁵

Uit de hoogtekaart blijkt dat het plangebied ligt op een (keileem) plateau ten oosten van een steilrand in het landschap. Direct ten noordwesten van het plangebied ligt een cirkelvormige laagte. Het is deze laagte met bufferzone die een hoge archeologische waarde heeft gekregen op de archeologische beleidskaart. In het zuiden en oosten gaat het keileem plateau van Winde over in een beekdalvormige laagte. In deze venige laagte, gelegen tussen de plaatsjes Bunne en Winde, zijn op ruim 400 meter ten zuiden van het plangebied, diverse archeologische waarnemingen gedaan bij het onderzoek binnen het plangebied genaamd “De Koppeling” (. Zie afbeelding 4, omgevingsnr. 58480).

Afbeelding 4. Hoogtekaart met archeologische waarnemingen (geel), onderzoeksmeldingen (blauw) en AMK-terreinen (rood).

⁵ RCE 2014

Van west naar oost zijn de volgende waarnemingen⁶ gedaan:

445331) Er is sprake van een vindplaats uit de Steentijd. Het onderzoek heeft echter te weinig gegevens opgeleverd om uitspraken te kunnen doen over de aard en omvang ervan. De top van het dekzand ligt direct onder de bouwvoor/verstoorde laag en is dus niet meer intact.

De aanwezigheid van vondstmateriaal in het dekzand toont aan dat een deel van de vondstlaag nog aanwezig is en dat de bodem niet diep verstoord zal zijn. Grondsporen zoals haardkuilen zijn niet waargenomen, maar deze kunnen in de directe omgeving wel worden verwacht.

445333) De vindplaats ligt in het beekdal van de Winderloop, tussen twee hoger gelegen dekzandgebieden bij respectievelijk Winde en Bunne. Mogelijk gaat het om het noordelijke einde van een veenweg door het beekdal van de Winderloop, die een verbinding vormde tussen Winde en Bunne. Een andere mogelijkheid is dat de constructie heeft gediend om de oeverzone te verstevigen, zodat het open water bereikbaar bleef. In beide gevallen kan worden verwacht dat de houten constructie zich ten zuiden van de vindplaats voortzet. Op basis van het gevonden aardewerk en de 14C-datering kan worden geconcludeerd dat de houten constructie uit de Vroege tot het begin van de Midden IJzertijd dateert.

445335) Het gaat om een vindplaats op een oude oever. Direct ten westen van de vindplaats ligt een brede fossiele geul. De sub-recent gedempte beekloop is een laatste restant hiervan. De venige oeverzone is in de Romeinse tijd gebruikt, waarbij houten paaltjes in het veen zijn geslagen ter afscheiding of ter versteviging van de oever. Naderhand is vanuit de geul zand boven op het veen afgezet. In eerste instantie ging het om een dunne zandlaag en later een dik pakket, waardoor de vroegere oeverzone werd afgedekt.

445337) Deze vindplaats wordt gerelateerd aan een middeleeuws hof dat ter hoogte van Winde heeft gelegen. De vindplaats ligt aan de rand van het hofterrein, op de overgang naar het beekdal van de Winderloop. De aangetroffen resten houden mogelijk verband met laden en lossen van goederen die via de Winderloop aan- en afgevoerd werden. Een andere mogelijkheid is dat vindplaats 4 een afvaldump was. In het aardewerkcomplex bevinden zich naast veel laatmiddeleeuwse scherven ook enkele fragmenten uit de IJzertijd en Romeinse tijd. Andere waarnemingen in de directe omgeving tonen aan dat de rand van het beekdal in de ijzertijd en Romeinse tijd vrij intensief is gebruikt. Het is niet verwonderlijk dat binnen vindplaats 4 ook wat vondsten uit deze perioden aanwezig zijn.

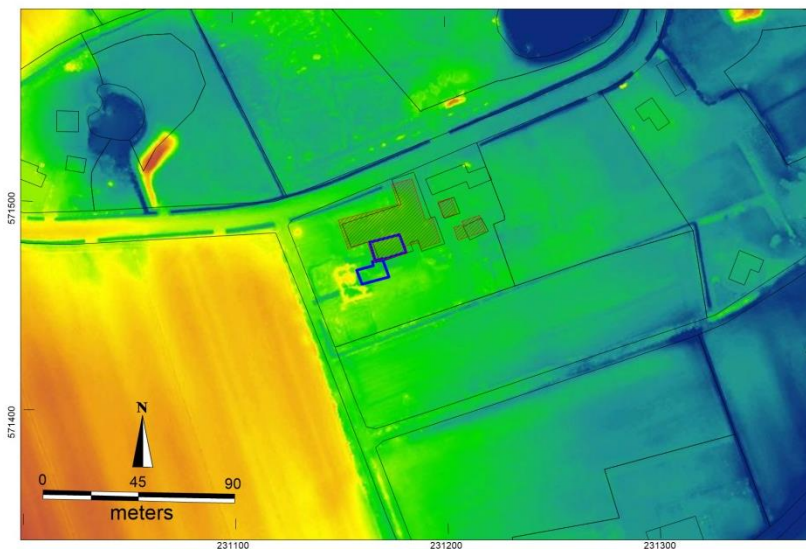
445339) het betreft een oeversituatie, op de overgang van het dekzand naar het beekdal. Het vondstmateriaal bevindt zich in een verspoelde zandlaag en is sterk gefragmenteerd. Dit wijst er op dat betreding van het zand plaatsvond onder natte omstandigheden. De dissels betreft vermoedelijk geen rituele depositie. Waarschijnlijk is deze per ongeluk verloren waarna die in de drassige bodem niet meer kon worden teruggevonden. Op basis van het vondstmateriaal dateert de vindplaats uit de Midden tot Late IJzertijd - Vroeg Romeinse tijd. De 14C-analyse heeft een datering in de Midden Romeinse tijd opgeleverd. Op basis van het aardewerk is mogelijk ook een middeleeuwse component in de vindplaats aanwezig. Waarschijnlijk hebben gedurende een lange periode activiteiten plaatsgevonden langs de beekrand.

⁶ beschrijvingen gekopieerd van het losse bestand van de RCE "waarnemingeninfo")

445349) De structuur dateert op basis van een 14C-datering uit het eind van de Vroege Middeleeuwen tot het begin van de Late Middeleeuwen. De functie van de aangetroffen structuur is onduidelijk; het heeft mogelijk te maken met economische activiteiten in het beekdal. Mogelijk houdt deze vindplaats verband met het middeleeuwse hof dat ter hoogte van Winde heeft gelegen.

Uit de archeologische vondsten in het beekdal op 400 meter van het plangebied mogen we concluderen dat het gebied in gebruik is geweest in de steentijd, de periode vroege-ijzertijd t/m vroeg Romeinse tijd (mogelijk ook vroege middeleeuwen) en ook weer in de late Middeleeuwen. Het hooggelegen plateau ten noorden van dit dal waarop ook het plangebied ligt zou een goede locatie zijn geweest voor akkertjes uit periode ijzertijd - vroege middeleeuwen en het is niet uit te sluiten dat er Celtic Fields hebben gelegen.

In het geval van een intacte bodem kan de volgende archeologische verwachting worden geformuleerd: In de intacte top van het keileem/keizand kunnen archeologische resten voorkomen uit het midden-paleolithicum t/m de nieuwe tijd. Is er een laagje dekzand aanwezig dan is de archeologische verwachting voor de top van het keileem beperkt tot het midden-paleolithicum en zijn vondsten van de jongere perioden te verwachten in de top van het dekzand. Is de dekzand laag dun dan vallen deze twee niveaus samen. Archeologische resten worden verwacht, direct onder de huidige bouwvoor, in ongeroerde B- en C-horizonten van de podzolgrond. De verwachten complextypen zijn onder andere: resten van nederzettingen of begravingen van landbouwers uit de periode neolithicum - late middeleeuwen en resten van jachtkampementen uit de steentijd. De te verwachten archeologische indicatoren zijn: bewerkt vuursteen, houtskool en aardewerkfragmenten.

Afbeelding 4. Detail hoogtekaart van het plangebied.⁷

Bekende bodemverstoringen

⁷ AHN-2 2007-2012

Uit een detailkaart hoogtekaart valt de steilrand (hoogteverschil circa 90 cm) ten oosten van het plangebied op (zie afbeelding 4). Deze rand is het meest waarschijnlijk ontstaan door het afgraven van het perceel ten oosten ervan, waarbinnen het plangebied ligt. In de oostzijde is de overgang wel regelmatig. Blijkaart liep het terrein oorspronkelijk vrij sterk naar het oosten af. Een andere mogelijkheid dat het ten westen van de steilrand een opgehoogde es (oude akker) is onwaarschijnlijk omdat in 1900 beide terreinen in gebruik waren als akkerland (zie afbeelding 5a). Het is aannemelijk dat de akker nabij de kern van Winde, eerder in gebruik is genomen dan de akker op grotere afstand van het dorp. Op een kaart uit 1950 is de verkaveling veranderd en zijn enkele percelen, die voorheen in gebruik waren als akker, in gebruik als weiland (zie afbeelding 5b). Dit kan erop duiden dat de terreinen minder geschikt zijn geworden voor akkerbouw. Het geen het geval kan zijn na afgraving, waarbij de lage ligging heeft gezorgd voor vernatting en mogelijk is ook de structuur van de bodem minder geschikt voor akkerbouw geworden.

Afbeelding 5a. Plangebied op een Bonneblad van rond het jaar 1900.

Afbeelding 5b. Plangebied op een Bonneblad van rond het jaar 1950.

Uit de detail hoogtekaart in afbeelding 4 valt verder op te maken dat het plangebied niet ligt binnen de laagte ten noordwesten van het plangebied. Er wordt geen veen met mogelijk archeologische vondsten verwacht. Ook vallen de onregelmatigheden van de oppervlakte van het maaiveld op.

Veldbezoek

Eigenlijk was het de bedoeling om enkele boringen te zetten ter plaatse van de nieuwbouwlocaties. Dit bleek niet mogelijk en was niet zinvol. Ter plaatse van de nieuw te bouwen schuur, staat nu reeds een stal met mestkelder (zie foto's 1 en 2). De bodem is hier volledig afgegraven. Ter plaatse van de woning lag een verhard mestdepot. Hier is nog een enkele boring gezet en is een geroerde bodem vastgesteld. Het beeld van het terrein is rommelig en onregelmatig, hetgeen veroorzaakt is door allerlei ingraven ten behoeve van kuilbulten, greppeltjes ect.

Foto 1: De stallen vanuit het zuiden gefotografeerd (foto door L.C. Nijdam).

Foto 2: de pompput van de mestkelder onder de meest zuidelijke stal (foto door L.C. Nijdam).

3 Conclusies

- *Wat zijn de aardkundige kenmerken van het (historische) landschap waarin het plangebied ligt?*
Het plangebied ligt een afgegraven gedeelte van het keileemplateau van Winde. Binnen het terrein zijn als gevolg van de bedrijfsvoering talrijke bodemverstoringen aanwezig, waaronder een onderkelderde stal. Het terrein maakt geen deel uit van de laagte ten noordwesten van het plangebied, waardoor de dubbelbestemming 'waarde archeologie waarde 2' op het perceel ligt.
- *Zijn er archeologische waarden te verwachten in het plangebied?*
In het plangebied worden geen archeologische resten meer verwacht.
- *Zo ja. Wat is de aard en diepteligging van eventueel aanwezige archeologische resten?*
Er worden geen archeologische resten meer verwacht.
- *Kan een uitspraak worden gedaan over de eventuele verstoringsdiepte van de bodem?*
De bodem is ter plaatse van de nieuwbouw volledig verstoord.
- *In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorziene ontwikkelingen?*
Er worden geen archeologische resten verwacht, dus deze worden ook niet bedreigd.

4 Aanbeveling

Is een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk? Zo ja welk type?

Er is geen archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk.

De locatie kan worden vrijgegeven voor de voorgenomen ontwikkelingen.

Dit advies dient te worden voorgelegd aan de bevoegde overheid in dit geval de Gemeente Tynaarlo. Deze zullen op basis van de aangeleverde gegevens een selectie besluit nemen over deze aanbeveling.

ArGeoBoor wijst erop dat men bij bodemverstorende activiteiten verplicht is om eventuele vondsten en grondsporen te melden bij de Minister van OCW conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet uit 2016. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de Gemeente Tynaarlo.

Literatuur

Buesink, A., et.al. 2011: Gemeente Tynaarlo. Archeologische verwachtings- en beleidskaart. BAAC-rapport V-10.0210.

RCE 2014: Tabel met toelichtingen AMK-terreinen.

Rijksdienst Cultureel Erfgoed mei 2016. Losse bestanden archis 3.0.

Bronnen geraadpleegde kaarten

AHN-2 2007-2012: Geraadpleegd op: <http://www.ahn.nl/pagina/viewer.html>

Bureau voor Militaire Verkenningen 1850-1950. Militair Topografische kaarten 1:25.000 van Nederland, Bonnebladen, diverse jaartallen. Geraadpleegd op <http://www.topotijdreis.nl>

Kadaster 2012 : Topografische ondergrond van Nederland schalen 1: 10.000 en 1: 25.000.
<http://www.kadaster.nl/top10nl> (open data)

kadaster 2017. Kadastrale kaarten geraadpleegd op <https://kadaster-on-line.kadaster.nl/>

RCE 2014: Kaart met AMK-terreinen, zoals aangewezen in juli 2014 (wordt sindsdien niet meer bijgewerkt)

Rijksdienst Cultureel Erfgoed 2016. Archis 3.0.